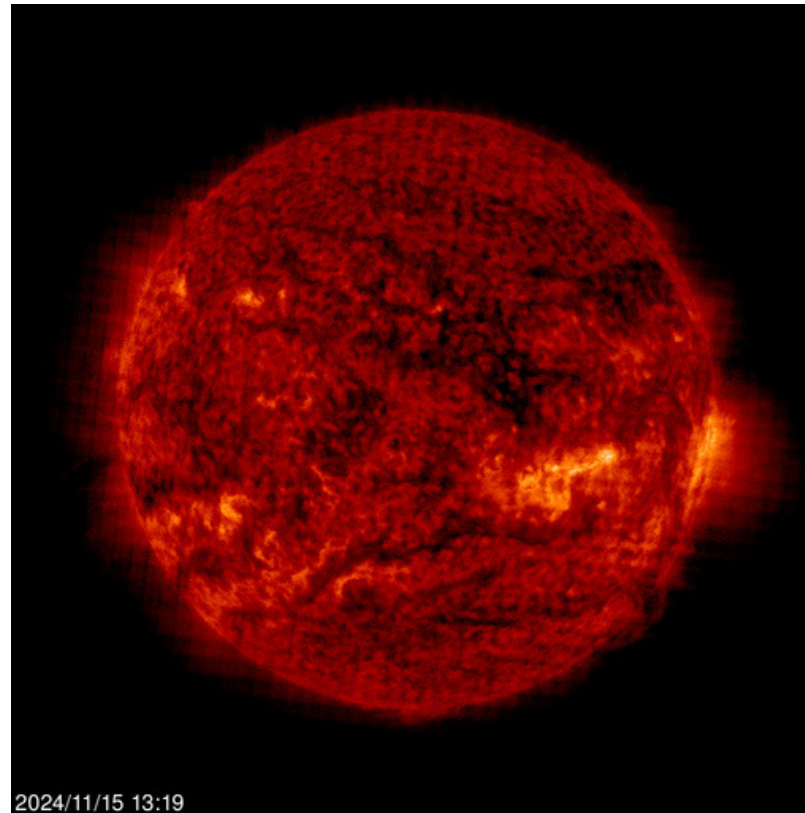
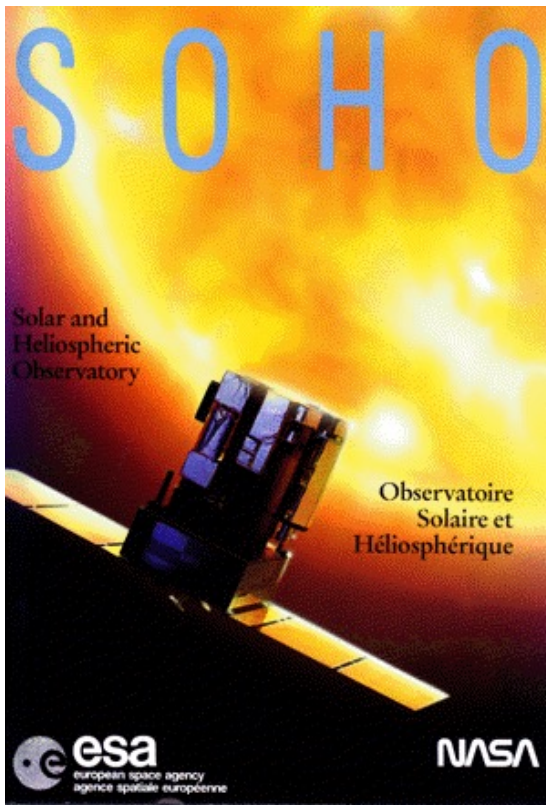

SUNČEVA AKTIVNOST

Dragana Ilić

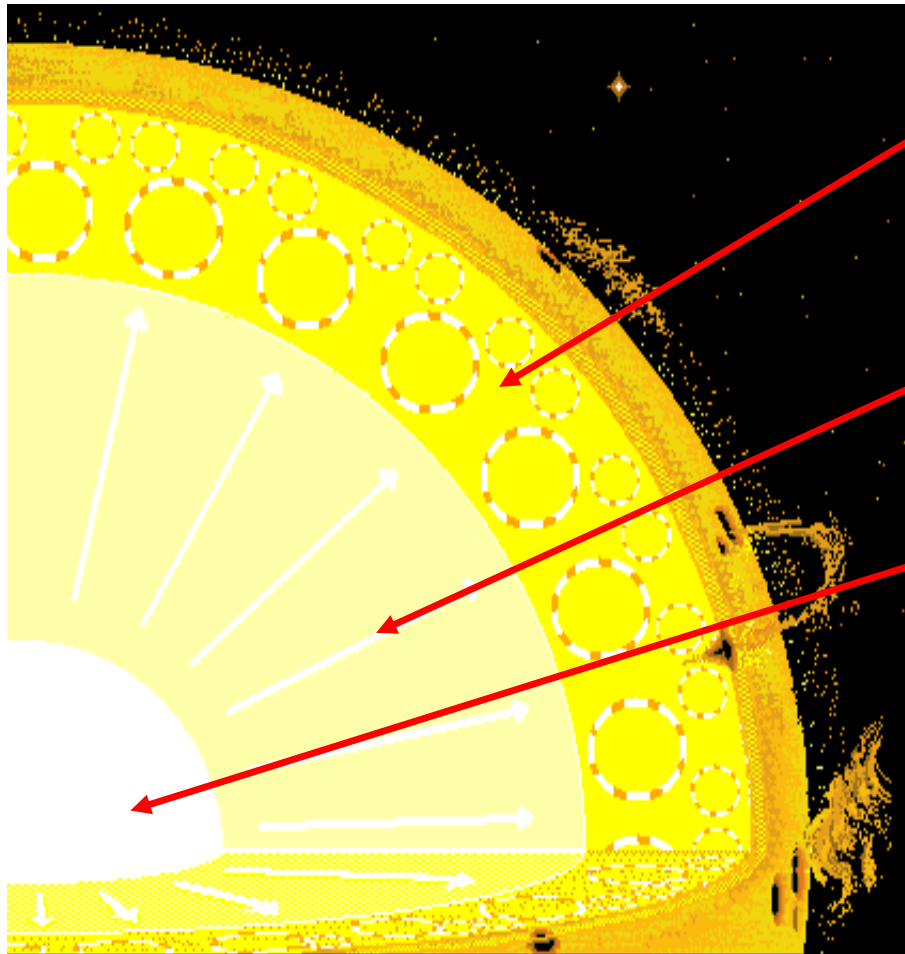
ŠTA RADI SUNCE SADA?

Solar **H**eliospheric **O**bservatory

<http://sohowww.nascom.nasa.gov/>

UNUTRAŠNOST SUNCA

Konvektivna zona

- energija se do površine prenosi konvekcijom
- “ključanje” – topao gas se penje, hladan gas pada

Radijativna zona

- energija iz jezgra se prenosi zračenjem

Jezgro

- fuzija
- $T=15$ miliona C
- 14x veća gustina od olova!
- Pritisak je 10 milijardi puta
- veći nego na Zemlji!

DUGO PUTOVANJE...

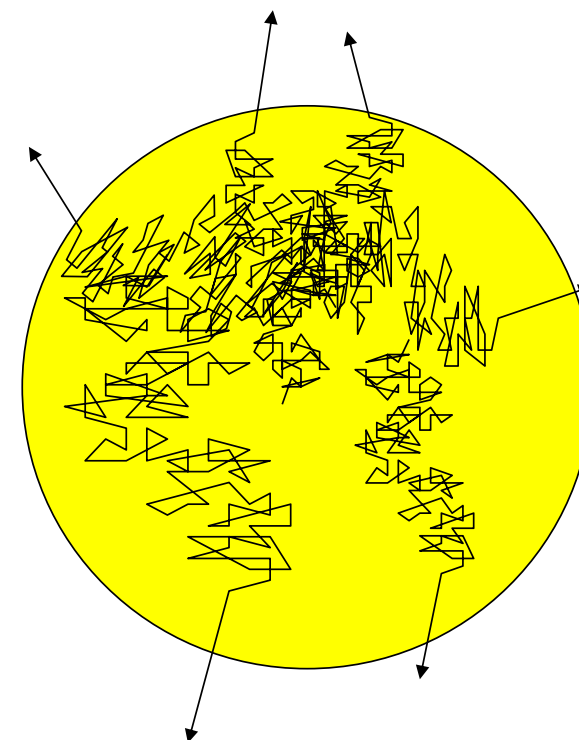
Radijativna zona

Energija se kroz unutrašnjost Sunca prenosi putem zračenja sve do početka fotosfere (najnižeg atmosferskog sloja)

Zračenje putuje 100.000 godina do površine!

Zračenje gubi energiju

Konačno izlazi u fotosferi kao vidljiva svetlost!

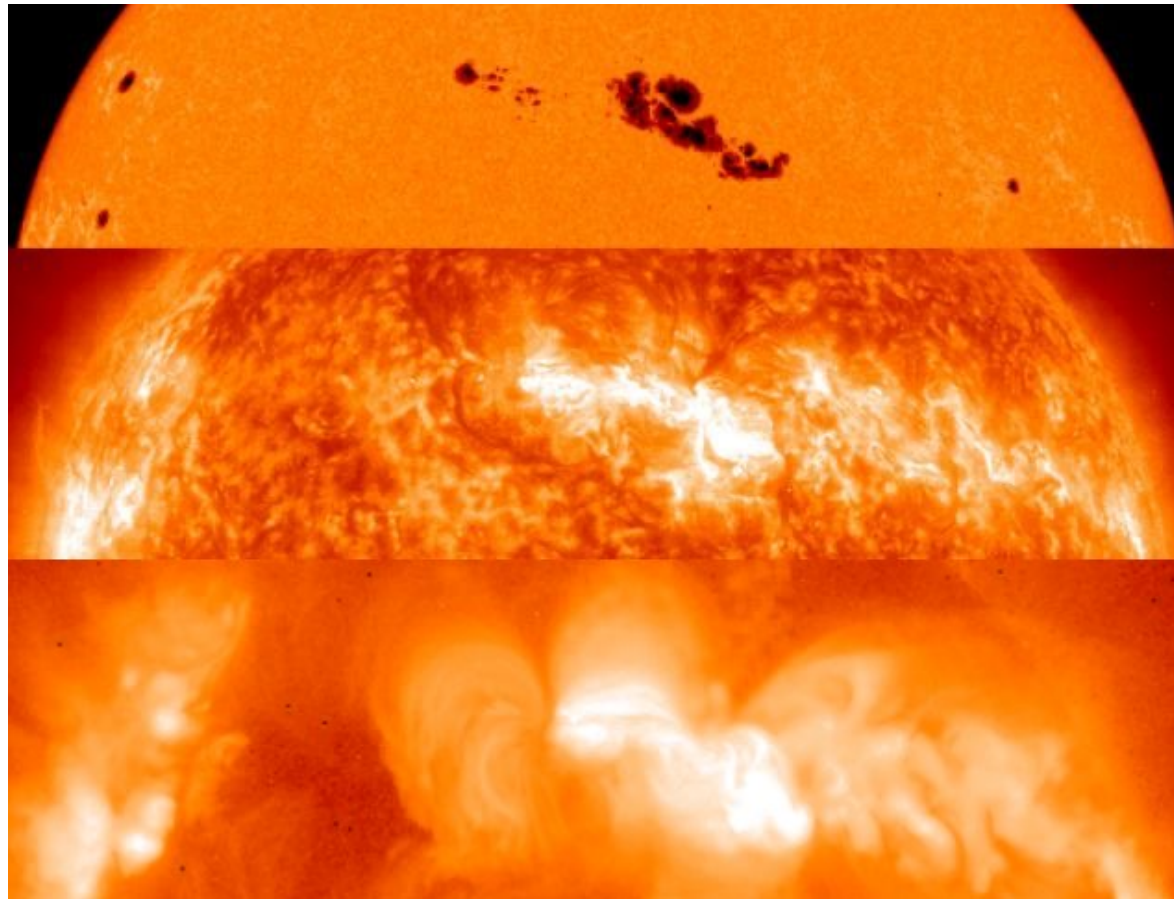

VIDLJIVO SUNCE: SUNČEVA ATMOSFERA

Fotosfera
(to vidimo!)

Hromosfera
(pojačano UV
zračenje)

Korona
(x-zračenje)

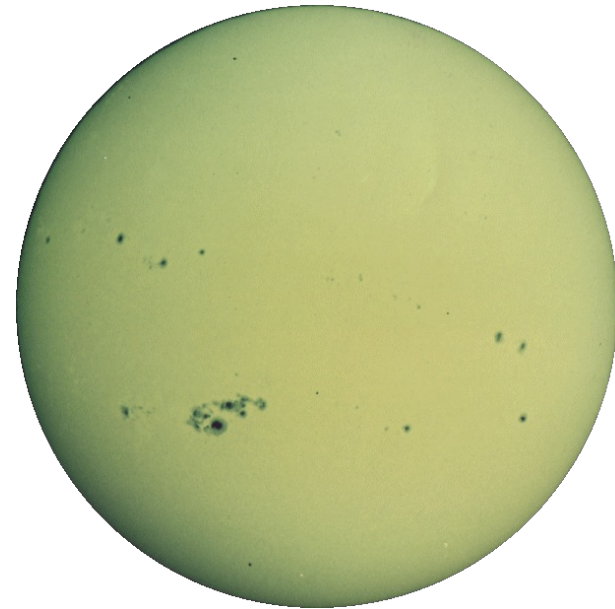
FOTOSFERA

Prividna površina Sunca

Većina sunčeve svetlosti koju vidimo dolazi odatle

Temperatura oko 5500 C

- Sve toplije je dublje ka centru Sunca

HROMOSFERA

Redak i tanak sloj iznad fotosfere

Crvenkasto-rozikasta boja (vodonik)

Vidljivo jedino tokom pomračenja i kroz filtere emisijih linija

Otkriven helijum (*helios* = Sunce, gr.) 1868. god tokom pomračenja!

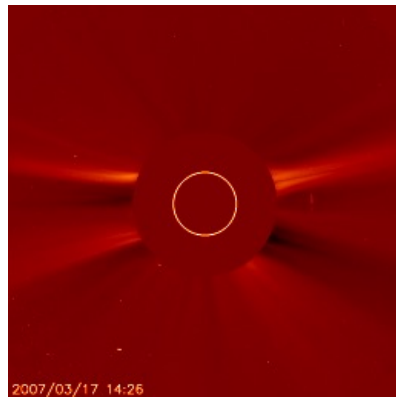
KORONA

Vidljiva jedino tokom pomračenja (ili primenom konorografa – satelit SOHO)

Tanak i redak sloj

Temperatura

~ **2 miliona C!** (skoro kao u centru!)

magnetno polje odgovorno za zagrevanje korone.

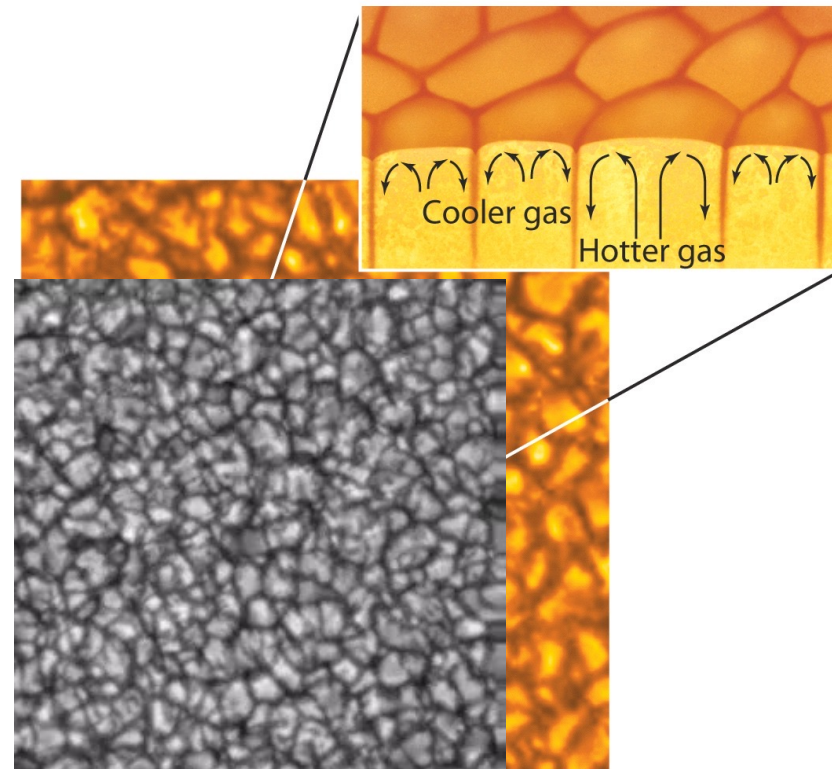
GRANULASTA POVRŠINA

Fotosfera nije glatka

Prekrivena je **granulama** – oko 700 km u prečniku!

Konvektivne ćelije tj. “mehurići” koji ključaju

- vruć (svetliji) gas se penje kroz centralni deo
- hladniji (tamniji) gas se spušta po obodu

SUNČEVE PEGE

Tamne mrlje na fotosferi

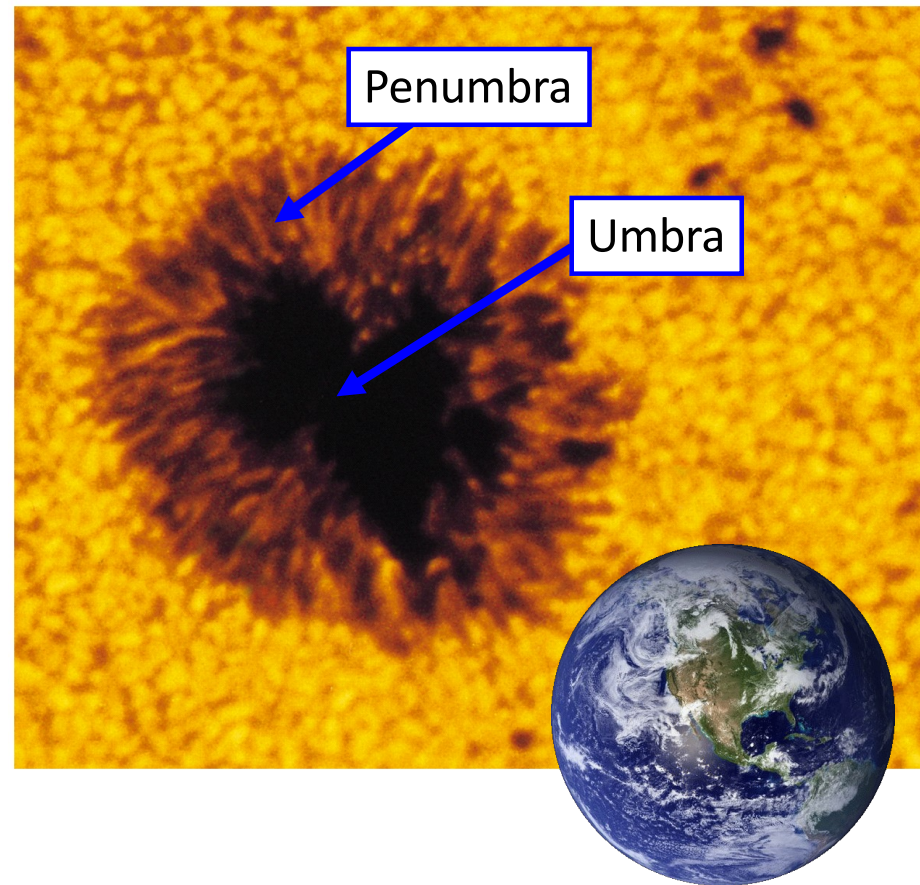
Ne senke!

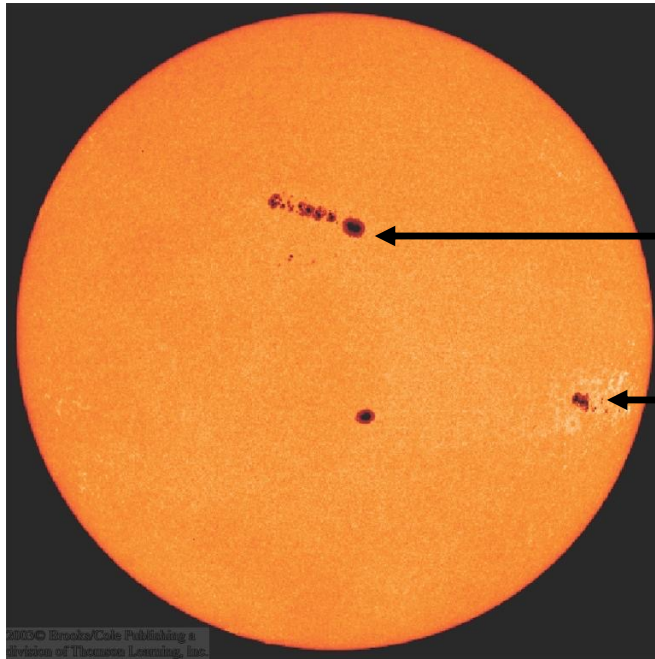
Izgledaju tamno jer su hladnije od okoline

Javljaju se u parovima i grupama

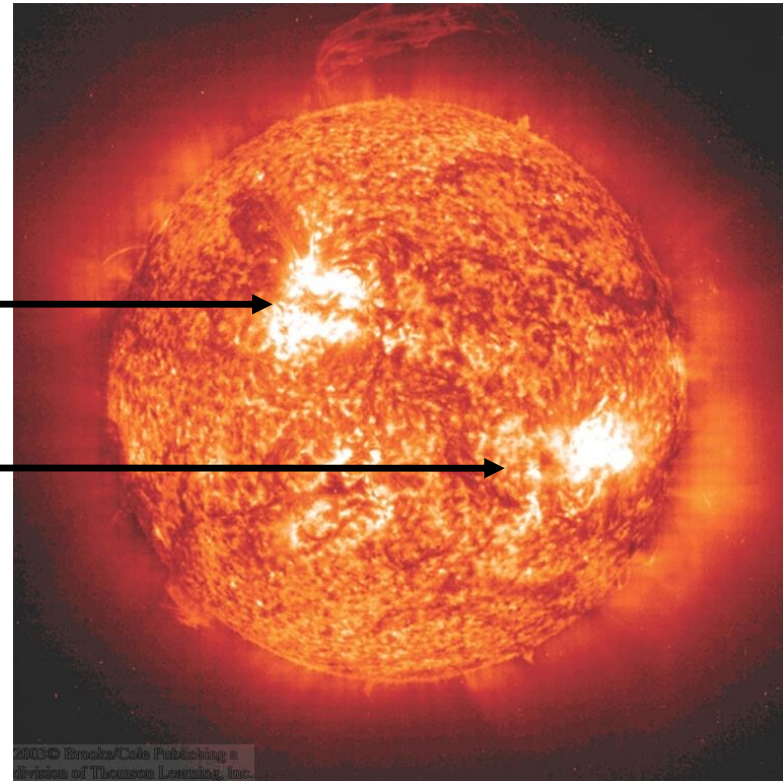
Veličine oko 1.500 – 50.000 km

(prečnik Zemlje je ~6500 km)

Fotosfera - vidljivo

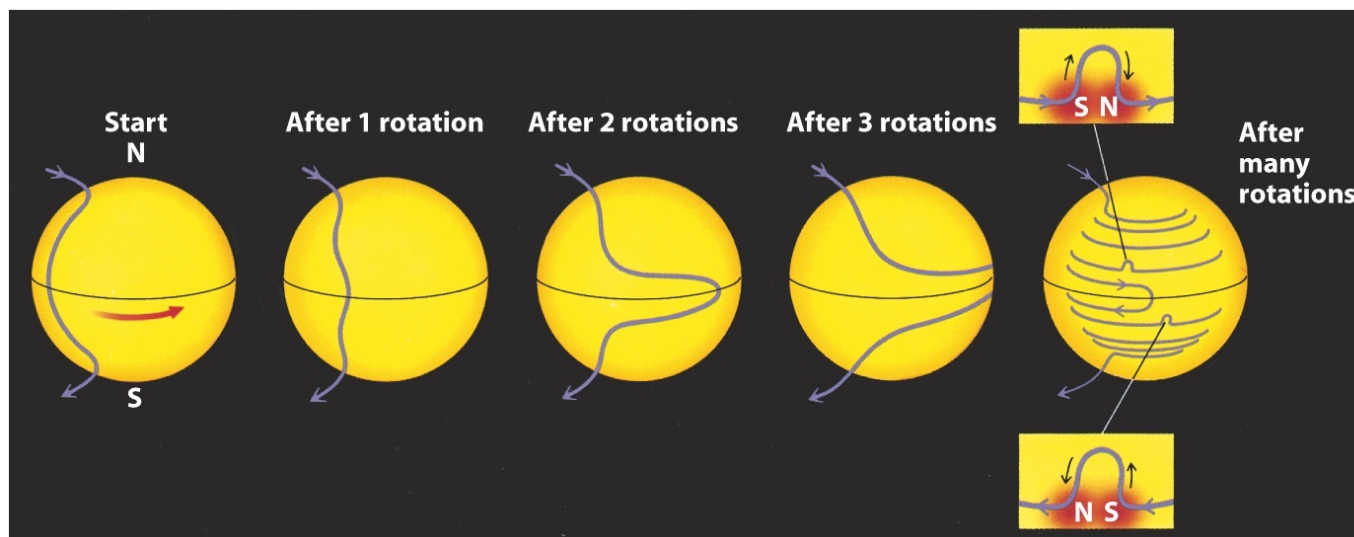
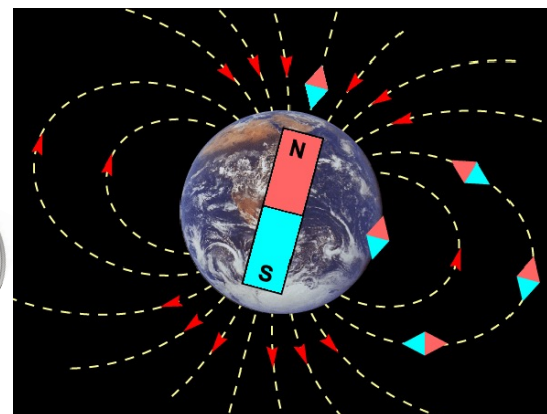
Hromosfera - UV

MAGNETNO POLJE SUNCA

Zemlja i Sunce su “magneti”

Sunčev “magnet” 5.000 puta jači nego Zemaljski

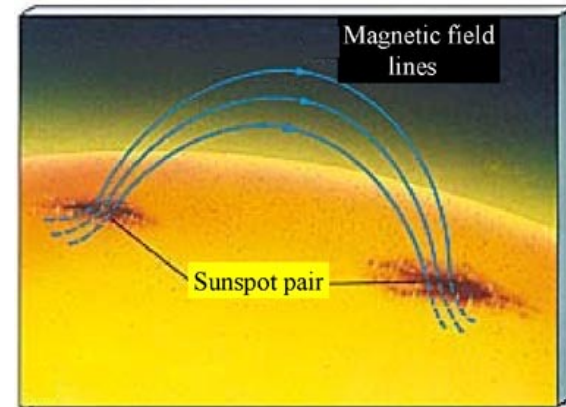
Ali diferencijalna rotacija!

KAKO NASTAJU SUNČEVE PEGE?

- Na mestima gde magnetno polje “iskoči”
- Magnetno polje koči protok materije i zaustavlja konvekciju
- Gas se hladi (4500 C) jer ne može da potone dublje i zagreje se
- **Hladniji gas izgleda tamnije u poređenju sa okolinom – pege!**

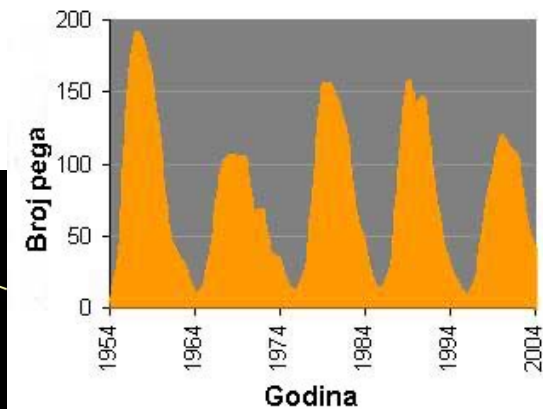
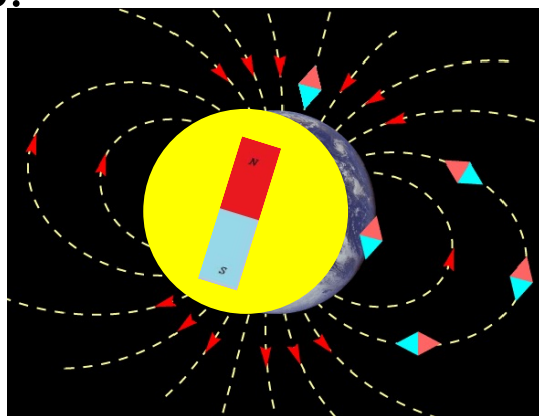
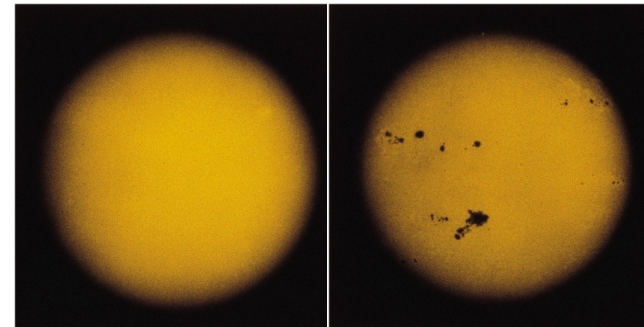

SUNČEV CIKLUS

Broj sunčevih pega na površini se menja
Njihov broj raste i opada na svakih 11 godina

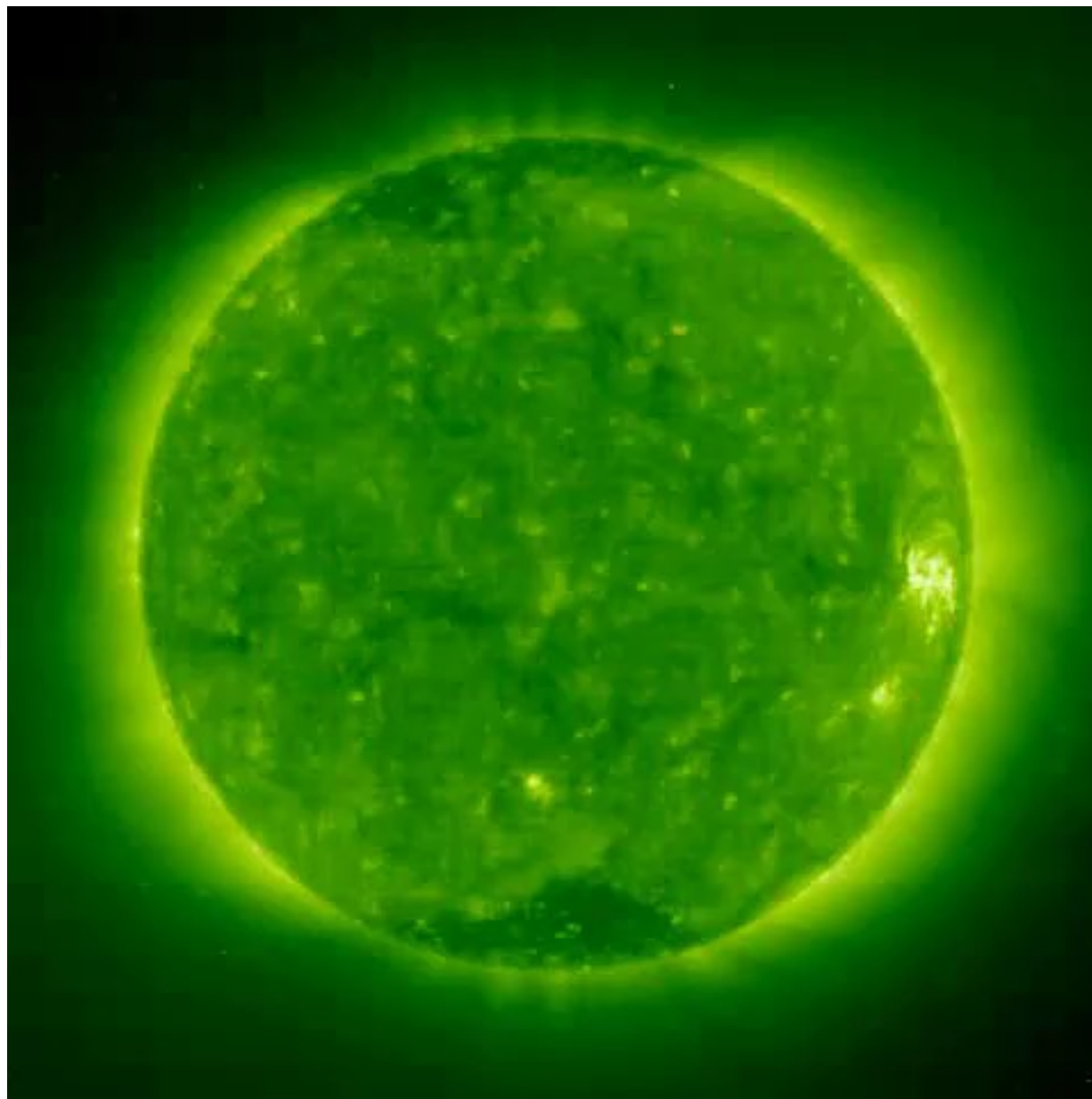
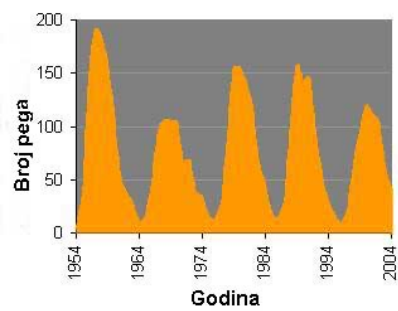
Na svakih 11 godina “veliko spremanje” sunčevog magneta

Magnetni polovi se obrnu!

ERUPCIJE

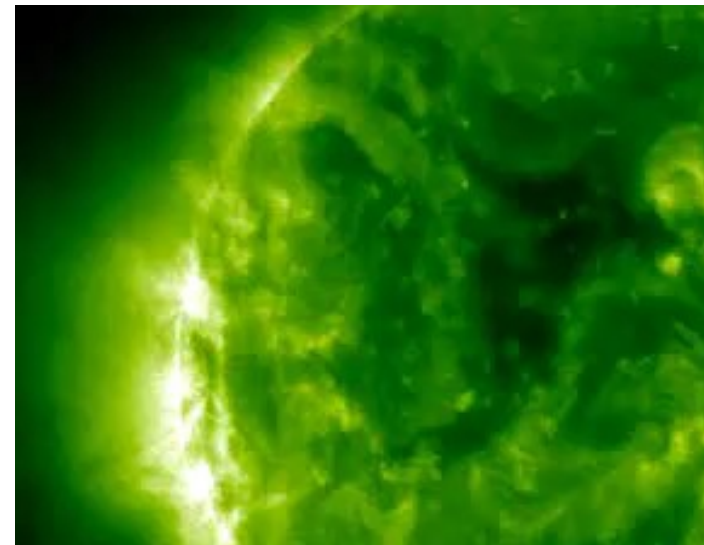
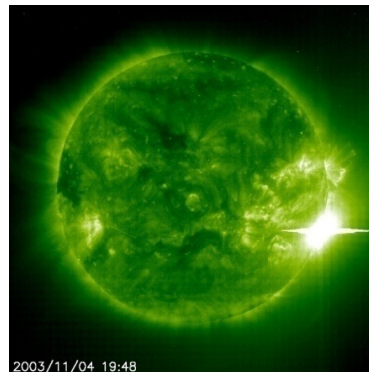
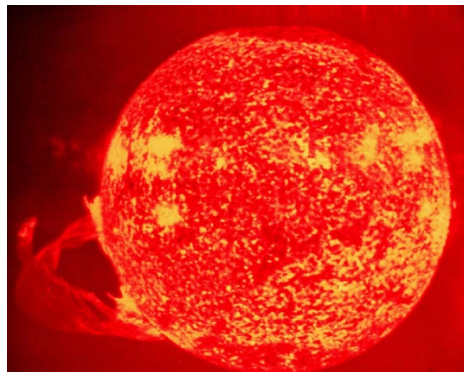
Eksplzivni “gejziri” gasa

Tzv. protuberance i sunčeve baklje (flerovi)

U oblasti sunčevih pega

Prate magnetno polje – prave petlje i lukove

Zračenje - vidljivo, UV,X , gama + čestice

18.11.2024

KORONARNE EKSPLOZIJE

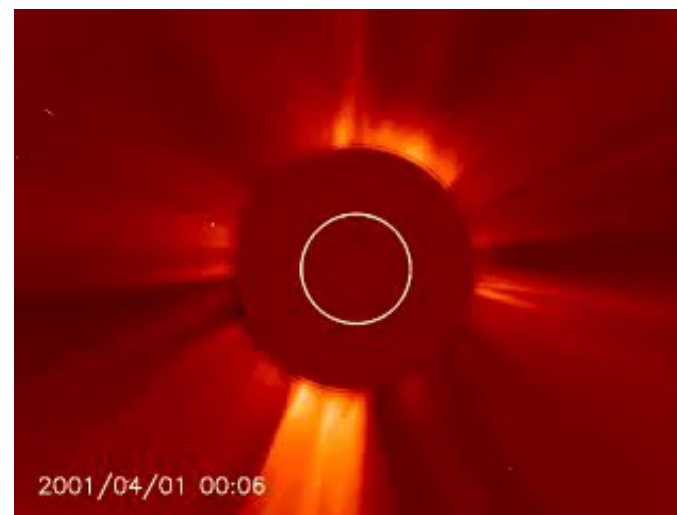
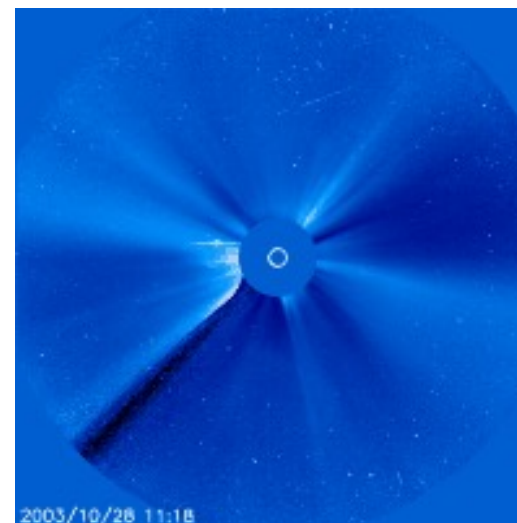
Ogromni mehuri gasa izbačeni sa Sunca

Često prate erupcije

2-3 dnevno tokom max aktivnosti Sunca
(1 /nedeljno u proseku)

Stižu do Zemlje za 3-4 dana

- polarna svetlost (aurora borealis, aurora australis)
- ometanje satelita

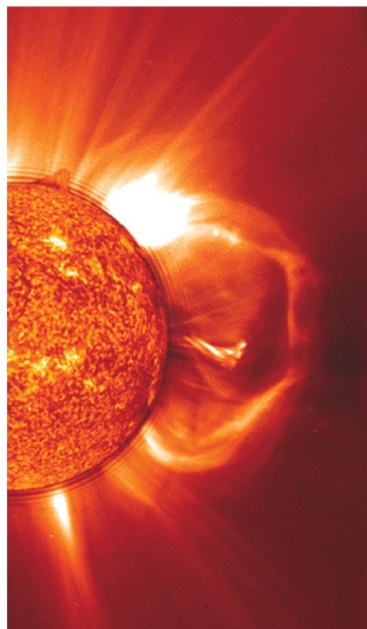
AURORA BOREALIS (POLARNA SVETLOST)

Bačko Dušanovo - Aurora borealis
-oko 17:30, nov 2023
(Foto: Đorđe Anđelić)

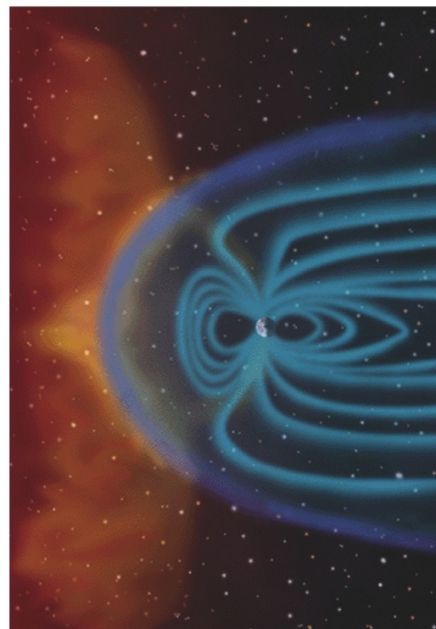

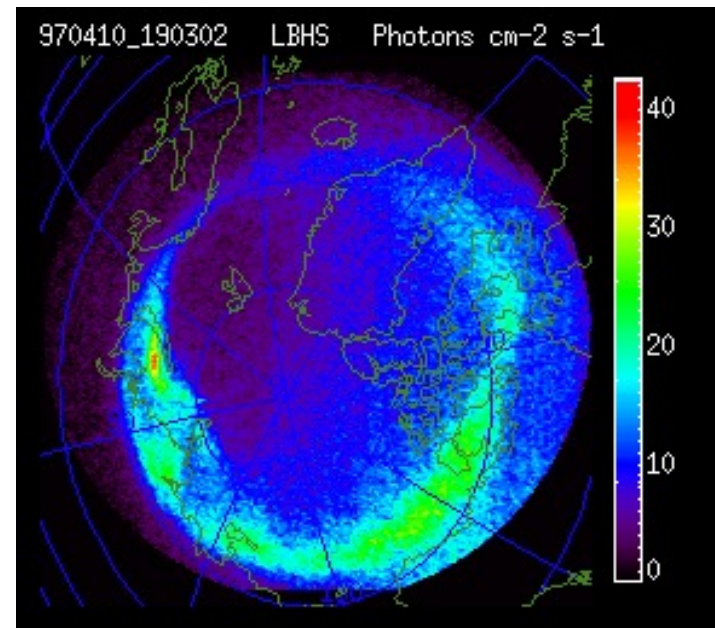
SVEMIRSKA PROGNOZA

Coronal mass ejection

Two to four days later

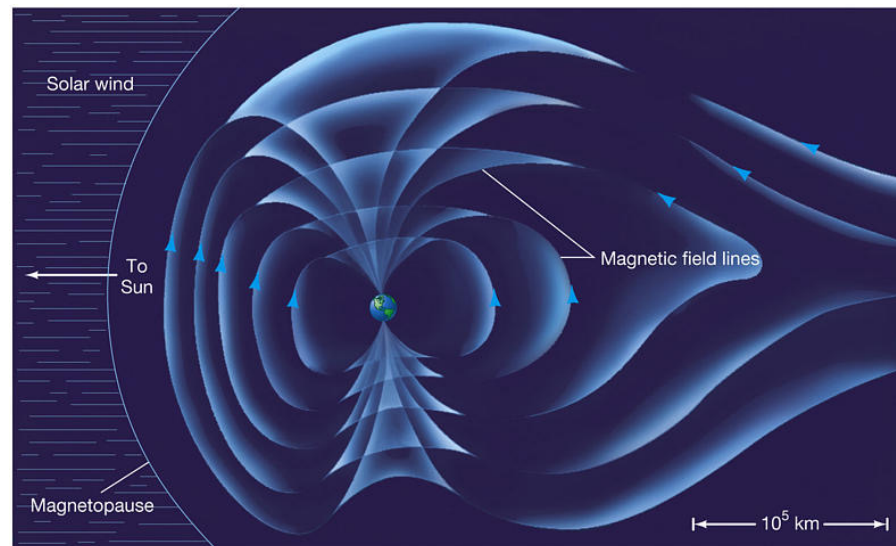
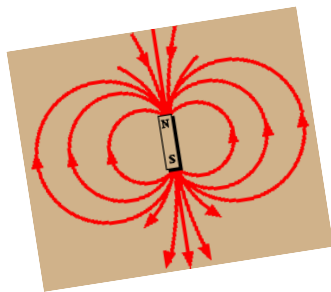
Aurora usled koronarne eksplozije
7. April, 1997.

<http://spaceweather.com/>

MAGNETNO POLJE ZEMLJE

Magnetno polje štiti Zemljinu površinu od naelektrisanih čestica iz svemira (većinom od Sunca – tzv. Sunčev vetar)

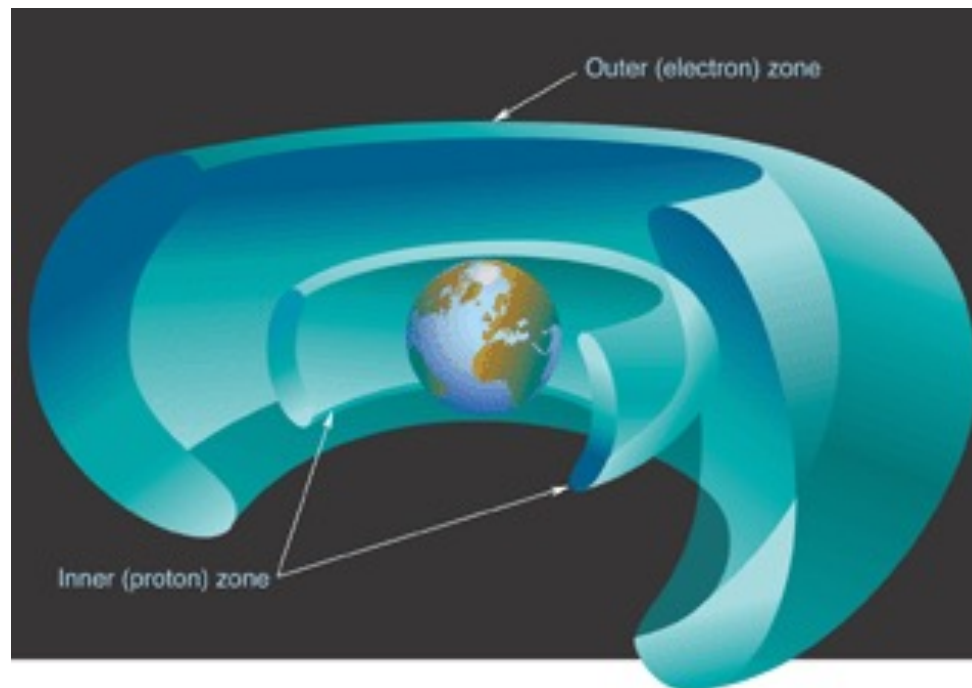
Osa magnetnog polja ne mora biti poravnata sa osom rotacije – kod Zemlje je približno poravnata

VAN ALENOVI POJASEVI

Dve zone iznad površine Zemlje u kojima naelektrisane čestice bivaju zarobljene u magnetnom polju

Zone su izdužene i deformisane zbog solarnog vetra

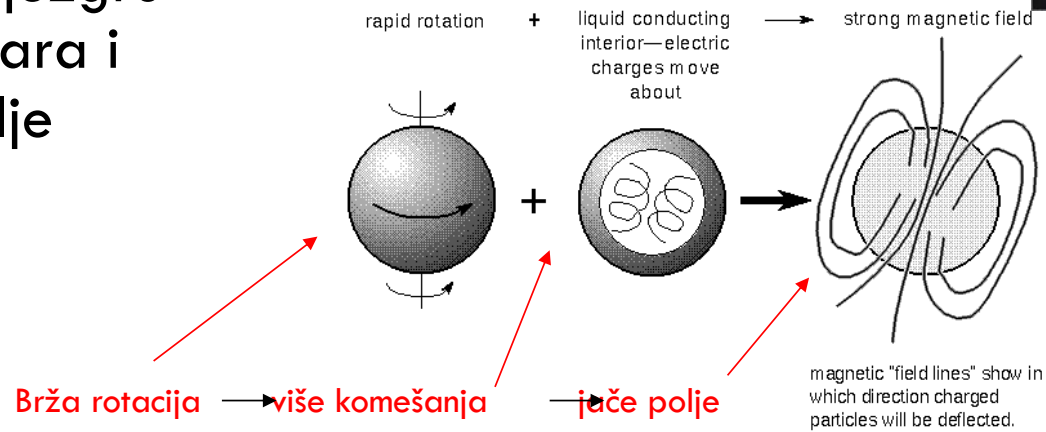
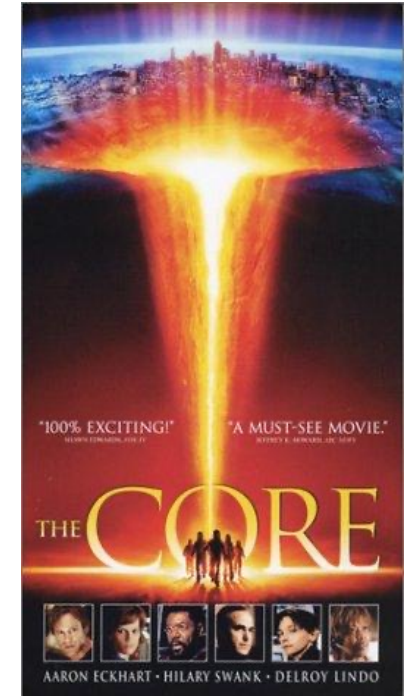
POREKLO MAGNETNOG POLJA: TEORIJA MAGNETNOG DINAMA

Magnetno polje stvara kretanje naelektrisanih čestica

Konvekcija **otopljenog gvožđa** (provodna, metalna tečnost) u Zemljinom spoljašnjem jezgru + Zemljina **rotacija**, stvara i održava magnetno polje Zemlje

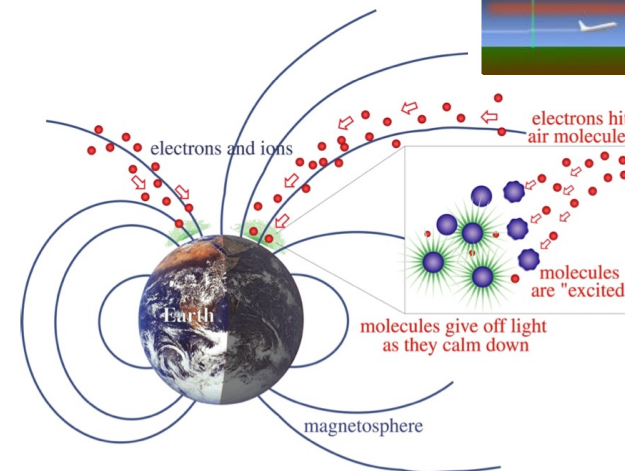
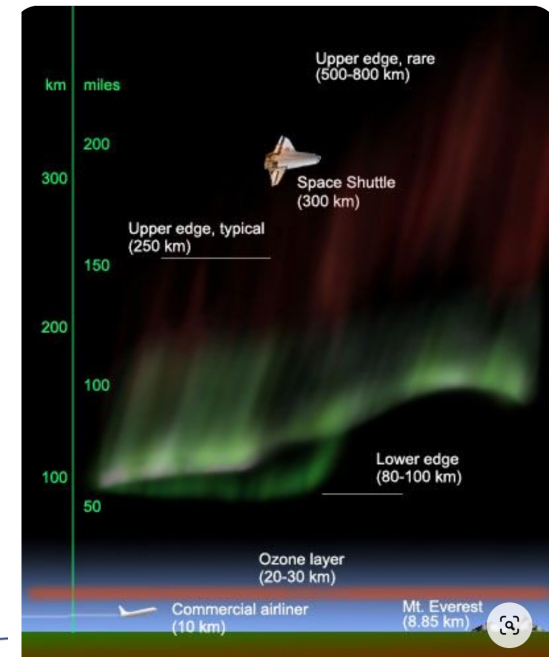
Jezgro (2003)

(Zabavan film ali loša nauka!)

INTERAKCIJA SA ČESTICAMA VAZDUHA

- boja polarne svetlosti od toga sa kojim česticama gasa brzi elektroni interaguju i koliko je energije predato
- kiseonik emituje uglavnom zelenu svetlost (najuobičajena boja aurore) ili crvenu svetlost (kiseonik na višim slojevima);
- azot uopšteno daje plavu svetlost

COLORS OF AURORAS

Red - 240 km above Earth

Green - 160 km above Earth

Purple - 100 km above Earth

Blue - Lower than 100 km above Earth

